

Ενημερωτικό Δελτίο

Τόμ. 26 (2001)

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΤΟΥ ΚΝΕ

doi: [10.12681/news.243](https://doi.org/10.12681/news.243)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΤΟΥ ΚΝΕ. (2009). *Ενημερωτικό Δελτίο*, 26, 15–26.
<https://doi.org/10.12681/news.243>

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΤΟΥ ΚΝΕ

Michel Blay – Efthymios Nicolaidis (éds.)

L'Europe des Sciences: Constitution d'un espace scientifique,

Editions du Seuil, Paris, 2001, 440 σελ.

Η παγκοσμιοποίηση είναι της μόδας. Οδηγεί στη λήθη της γένεσης των ιδεών και των πολιτισμών, σε σβήσιμο της μνήμης. Προέχει λοιπόν να γράφουμε την ιστορία με γόνιμο τρόπο. Ποια είναι αυτή η επιστήμη που δημιούργησε τον κόσμο μας, και που την αποκαλούμε ευρωπαϊκή επιστήμη; Ο όρος ευρωπαϊκή επιστήμη είναι ένας βολικός όρος για να περιγράψουμε ένα σύνολο συγκεκριμένων γνώσεων, των οποίων η γένεση και η εφαρμογή είναι συνυφασμένες με ένα γεωγραφικό σύνολο, που από την αρχαιότητα εκτεινόταν, ανάλογα με τις εποχές, από τη λεκάνη της Μεσογείου ως και τη βόρεια Ευρώπη. Το σύνολο αυτών των γνώσεων αποτελεί τη βάση αυτού που στη σημερινή μας κοινωνία ονομάζουμε "επιστήμη".

Στόχος του βιβλίου είναι η αντίληψη της γένεσης και της ανάπτυξης των επιστημονικών γνώσεων στο χώρο δημιουργίας τους και η επίδραση αυτών των γνώσεων στην ομογενοποίηση των κοινωνιών του γεωγραφικού αυτού χώρου. Ενώ η βιβλιογραφία στην ιστορία των επιστημών είναι πλουσιότετη σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών επιστημονικών γνώσεων, δεν υπήρχε μέχρι σήμερα ένα γενικό έργο το οποίο παρουσιάζει την επιστημονική Ευρώπη ως διανοητική ενότητα δια μέσου των αιώνων. Οι εκδότες θέλησαν λοιπόν να ακολουθήσουν συγχρόνως την ανάπτυξη των επιστημονικών γνώσεων καθ'εαυτών, τις σχέσεις τους με το χώρο στον οποίο διαδόθηκαν και τους διαλόγους ή τις διαμάχες που δημιούργησαν αυτές οι σχέσεις.

Η κατανόηση της "ευρωπαϊκής επιστήμης" σημαίνει λοιπόν κατ'αρχήν την εξέταση της γένεσής της, από την αρχαιότητα (άρθρο του Gérard Simon) ως την εποχή όπου το σύνολο των ελληνικών και αραβικών γνώσεων σχηματίζει ένα ομοιογενές τοπίο το οποίο θα αναπτυχθεί σταδιακά ως το τέλος του μεσαίωνα (άρθρο Michèle Gally και Michάλη Ασημακόπουλου).

Η πλατιά αυτή ιστορική προοπτική δίνει τη δυνατότητα της κατανόησης της νέας επιστημονικής αντίληψης, ενός αποκλειστικά ευρωπαϊκού φαινομένου (εγγράφεται δηλαδή σε μια ζώνη εντός της γεωγραφικής Ευρώπης), το οποίο ονομάζουμε σήμερα κλασική επιστήμη και που, ενώ σηματοδοτεί τομή σε σχέση με τις αρχαίες πηγές του, αναπτύχθηκε βασιζόμενο σε αυτές από το δεύτερο ήμισυ του 16ου αιώνα. Το θέμα αυτό αποτελεί το πρώτο μέρος του βιβλίου, το οποίο δομείται γύρω από δύο μεγάλα θέματα, τις βασικές πτυχές της νέας επιστημονικής αντίληψης και την περιγραφή της νέας οργάνωσης της επιστήμης.

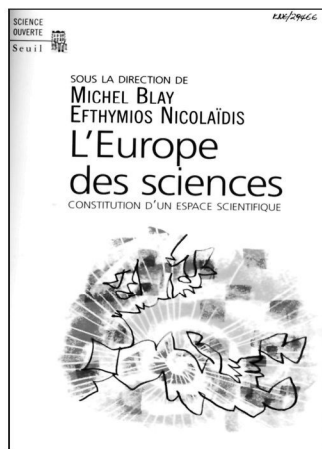
Η επιστημονική αλλαγή, της οποίας τα αίτια παρουσιάζει στο άρθρο του ο Floris Cohen, βασίζεται κυρίως σε μία νέα αντίληψη του κόσμου από τον Κοπέρνικο και τον Κέπλερ (άρθρο του Jean Seidengart) και επίσης σε μία γενίκευση των πειραματικών πρακτικών (άρθρο του Michel Blay).

Σύντομα, αναπτύσσονται τα επιστημονικά πεδία και παρατηρούμε τη γένεση μεγάλων κλάδων όπως η μηχανική ή ο ηλεκτρισμός (άρθρο του Giorgio Israel).

Συγχρόνως με αυτές τις αλλαγές, επαναδιοργανώνεται ο τρόπος παραγωγής γνώσεων. Τα κράτη ιδρύουν Ακαδημίες, αστεροσκοπεία, εμφανίζονται τα πρώτα επιστημονικά περιοδικά, ενώ οι ανταλλαγές, τα ταξίδια και η αλληλογραφία φτάνουν σε πρωτοφανή επίπεδα. Ο λόγιος-φιλόσοφος μεταμορφώνεται σε επαγγελματία αμειβόμενο από το κράτος (άρθρα των Marco Beretta και Hélène Gispert).

Αυτή η νέα αντίληψη και οργάνωση, η οποία γεννήθηκε σε ορισμένα μόνο ευρωπαϊκά κράτη, από το τέλος του 17ου αιώνα γνωρίζει μία εξάπλωση που θα σκεπάσει, στον 19ο αιώνα, ολόκληρη τη γεωγραφική Ευρώπη. Πώς δημιουργήθηκε η εξάπλωση αυτή, ποιές υπήρξαν οι αιτίες και οι διαμάχες τις οποίες εξέθρεψε σε χώρες που είχαν, στην αφετηρία, διαφορετική επιστημονική κουλτούρα; Το θέμα αυτό αποτελεί το δεύτερο μέρος του βιβλίου και προσεγγίζεται ανά μεγάλες γεωγραφικές περιοχές: Ρωσία (άρθρο των Yakov Rabkin και Sumitra Rajagopalan), Ιβηρική χερσόνησος (Antonio Ten), Σκανδιναβικές χώρες (Sven Widmalm), Βαλκάνια (Ευθύμιος Νικολαΐδης) και τέλος τα νέα κράτη που προήλθαν από τη διάλυση των ευρωπαϊκών αυτοκρατοριών (Gabor Pallo). Ο τόμος περιέχει πέντε χάρτες των επιστημονικών κέντρων από την αρχαιότητα έως τον 19ο αιώνα, τους οποίους επιμελήθηκε ο Γιάννης Μπιτσάκης.

Με το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, γεννιούνται νέα επιστημονικά κέντρα τα οποία, αν και έξω από την Ευρώπη, μετέχουν στην ευρωπαϊκή επιστημονική κουλτούρα. Λόγω όμως αυτής της παγκοσμιοποίησης, η έννοια «ευρωπαϊκή επιστήμη» σήμερα δεν είναι πλέον προφανής. Το βιβλίο έχει σκοπό να θυμίσει σε όλους ότι η ευρωπαϊκή επιστήμη, η οποία διαμορφώθηκε βάσει μιας μακράς παράδοσης, αποτελεί, λόγω της ίδιας της ιστορικότητάς της, βασικό στοιχείο του ευρωπαϊκού και παγκόσμιου πολιτισμού.

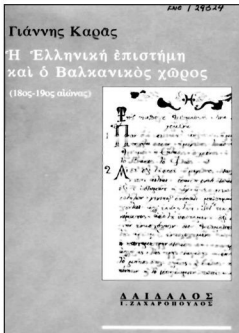
Γιάννης Καράς,

Η ελληνική επιστήμη και ο βαλκανικός χώρος (18ος-19ος αιώνας),

Εκδ. Δαίδαλος - Ι. Ζαχαρόπουλος, 162 σελ.

Πρόκειται για μία συλλογή μελετών, ορισμένων ανέκδοτων, μέσα από τις οποίες ο συγγραφέας παρακολουθεί την εξέλιξη της επιστημονικής σκέψης καθ' όλο τον 18ο αιώνα ως τη δημιουργία του νεοελληνικού κράτους.

Ορισμένοι τίτλοι είναι ενδεικτικοί: "Η ενοποίηση του ευρωπαϊκού κι ελληνικού επιστημονικού χώρου τον 18ο-19ο αι.", "Νεοελληνικός Διαφωτισμός ή Νεοελληνική Αναγέννηση", "Φύση και άνθρωπος στην ελληνική προεπαναστατική σκέψη", "Η μελέτη της ύλης - έκφραση ενός νέου επιστημονικού πνεύματος", "Η νευτώνεια φυσική κατά την περίοδο της Νεοελληνικής Αναγέννησης", "Ο επιστημονικός στοχασμός και η συμβολή

του στην ανανέωση της κοινωνικής σκέψης".

Όπως γράφει και ο συγγραφέας στην εισαγωγή του βιβλίου του, "αν επιχειρήσουμε να προσδιορίσουμε την ενοποιητική, συνεκτική γραμμή, το νήμα που συνδέει τις μελέτες που περιλαμβάνονται στο βιβλίο αυτό, το νοησιακό τους υπόβαθρο, θα λέγαμε ότι είναι η σταθερή, μόνιμη προσπάθεια του ανθρώπου της νεοελληνικής Αναγέννησης να μελετήσει, να γνωρίσει σε βάθος τη φύση, τον κόσμο που τον περιβάλλει. Είναι μελέτες που γράφτηκαν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, όμως εντάσσονται κι ακολουθούν όλες έναν ενιαίο προβληματισμό, που δεν είναι άλλος από την προβληματική του ανθρώπου, αλλά και μιάς ολό-

κληρης εποχής, της εποχής κατά την οποία εντοπίζουμε τις απαρχές της νεοελληνικής επιστημονικής σκέψης".

Πρακτικά

Ταυτότητα και Ετερότητα στη Λογοτεχνία, 18ος-20ός αι.

Β' Διεθνές Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας

Τόμος Β', *Μύθοι, Γένη, Θέματα / Myths, Genres, Themes*. Εισαγωγή - Επιμέλεια: Ζ.Ι. Σιαφλέκης, Ράνια Πολυκανδριώτη, εκδόσεις Δόμος, Αθήνα 2000, 359 σελ.

Πρόκειται για τα Πρακτικά του Β' Διεθνούς Συνεδρίου που οργάνωσε η Ελληνική Εταιρεία Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας, στην Αθήνα, από τις 8 ως τις 11 Νοεμβρίου 1998 (βλ. *Ενημερωτικό Δελτίο ΚΝΕ/ΕΙΕ*, αρ. 22, σ. 72-75).

Ο δεύτερος τόμος των Πρακτικών, που περιλαμβάνει τη θεματική ενότητα "Μύθοι, Γένη, Θέματα", εκδόθηκε με την επιστημονική επιμέλεια και εισαγωγή των Ζ.Ι. Σιαφλέκη και Ράνιας Πολυκανδριώτη. Περιέχει είκοσι ανακοινώσεις, οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα της αντιθετικής σχέσης ταυτότητα – ετερότητα, έτσι όπως λειτουργεί, άμεσα ή έμμεσα και υπαινικτικά, στον λογοτεχνικό μύθο, στη δημιουργία και την εξέλιξη των γενών αλλά και στη διαχείριση λογοτεχνικών θεμάτων.

Αναλυτικότερα η σχέση ταυτότητα-ετερότητα αναδύεται με την παρουσία του αρχαίου μύθου στη νεώτερη λογοτεχνία, μέσα από τη συμβολική συνένωση του αρχαίου παρελθόντος και του σύγχρονου παρόντος, με την ποιητική υπέρβαση της σύγχρονης πραγματικότητας, με τις διαδοχικές μυθικές μεταμορφώσεις του ατόμου στη σχέση του με τον κόσμο που τον περιβάλλει και σηματοδοτεί άλλοτε τη διαφορετικότητα και άλλοτε τη συνένωση της Ευρώπης με τον κόσμο της Ανατολής. Η σχέση ταυτότητα – ετερότητα λειτουργεί επίσης και στη διαμόρφωση των λογοτεχνικών γενών και ειδών. Η διάδοση λογοτεχνικών ειδών σε διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα αλλά και η δια-

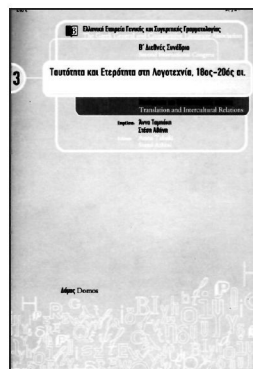
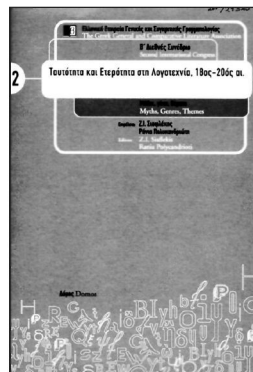
λογική και διακειμενική σχέση τους στην ιστορική εξέλιξη αποτελούν τους κεντρικούς άξονες στην ενότητα αυτή. Μελετώνται το πικαρικό μυθιστόρημα, το πολεμικό μυθιστόρημα, η παρωδία, η ταξιδιωτική αφήγηση, η επιμνημόσυνη ποίηση. Ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί η συγκρουσιακή ή και συμπληρωματική σχέση ταυτότητας - ετερότητας, ο τρόπος δηλαδή με τον οποίο αφομοιώνεται η ιδιαιτερότητα σε κοσμικά σχήματα, η αντιπαράθεση του ατόμου και της άπιαστης ολότητας, η διαλογική σχέση στην ποίηση, η συνείδηση του διαφορετικού, οι περιθωριακοί χαρακτήρες, η εξορία, αναδεικνύεται και μέσα από ειδικότερα θέματα της λογοτεχνίας καθώς και μέσα από παράλληλες και διαγώνιες αναγνώσεις λογοτεχνικών έργων και συγγραφέων που προέρχονται από διαφορετικούς κοινωνικούς και πολιτισμικούς χώρους.

Συγγραφείς του τόμου είναι οι: Pierre Brunel, Άννα Βουγιουκλίδου, Dorothy Figueira, Αθηνά Κορώνη, Λεία Χατζοπούλου-Καραβία, Φάνης Κακριδής, Jacques Bouchard, Λίζυ Τσιριμώκου, Γιώργος Φρέρης, Ράνια Πολυκανδριώτη, Ζ.Ι. Σιαφλέκης, Δημήτρης Αγγελάτος, Ευριπίδης Γαραντούδης, Θόδωρος Γραμματάς, Άλκηστις Πρωίου, Ρίτσα Φράγκου-Κικίλια, Henri Tonnet, Calin-Andrei Mihailescu, Χρήστος Σαλταπήδας και Gerald Gillespie.

Τόμος Γ', *Μετάφραση και Διαπολιτισμικές Σχέσεις / Translation and Intercultural Relations*, Εισαγωγή - Επιμέλεια: Άννα Ταμπάκη, Στέση Αθήνη, εκδόσεις Δόμος, Αθήνα 2001, 338 σελ.

Πρόκειται για τις εργασίες που απαρτίζουν την πρώτη θεματική ενότητα του Συνεδρίου.

Οι δεκαέξι εργασίες που συνθέτουν τον τρίτο τόμο εκφράζουν την πολυμορφία της μετάφρασης ως λογοτεχνικού, γλωσσικού, διαπολιτισμικού φαινομένου, όπως αυτό έχει αναδειχτεί τις τελευταίες δεκαετίες μέσα από θεωρητικές και ιστορικές προσεγγίσεις. Οι μελέτες κινούνται στο ευρύ φάσμα της πολιτισμικής ιστορίας και της συγκριτικής ιστορίας της γραμματείας. Πραγματεύονται ζητήματα αναγνωστικής πρόσληψης, παρακολουθούν τις λογοτεχνικές "τύχες" συγγραφέων και κειμένων, θέτοντας εκ παραλλήλου ερωτήματα για τη σχέση μετάφρασης και κυρίαρχης ιδεολογίας, διερευνούν τον γενετικό ρόλο των μεταφράσεων και τη συμβολή τους στη διαμόρφωση λογοτεχνικών ειδών. Με αφετηρία συγκεκριμένα παραδείγματα και τη μελέτη χαρακτηριστικών περιπτώσεων, διατυπώνεται ένας ευρύτερος προβληματισμός γύρω από την ουσία της μετάφρασης, το ζήτημα της μεταφραστικής ισοδυναμίας, τους ψυχολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες που υπαγορεύουν τη μεταβαλλόμενη θέση του μεταφραστή στο χώρο και το χρόνο. Η μετάφραση ως ποιητική δημιουργία, η "αυτομετάφραση", η σχέση λογοτεχνίας και μετάφρασης, η μετάφραση ως "θάνατος" ή "αναγέννηση" του έργου, αποτελούν μείζονα ερωτήματα

που είτε θίγονται ρητά είτε διαποτίζουν την προβληματική της πλειονότητας των μελετών.

Η ποικιλία των μεθοδολογικών προσεγγίσεων και των ερμηνειών, υπερβαίνοντας σε ορισμένες ενδεικτικές περιπτώσεις, το καθιερωμένο ευρωκεντρικό σχήμα, αντανakλά τη διαφορετική προέλευση των ερευνητών που συμμετέχουν στον τόμο: Γιώργος Κεχαγιόγλου, Στέση Αθήνη, Άννα Ταμπάκη, Γιώργος Ανδρειωμένος, Βίκυ Πάτσιου, Δέσποινα Προβατά, Αλίκη Τσοτσόρου, Σόνια Ιλίνσκαγια-Αλεξανδροπούλου (Ελλάδα), Lucia Marcheselli-Loukas (Ιταλία), Amiya Dev (Ινδία), Manfred Schmeling (Γερμανία), Mihály Szegedy-Maszák (Ουγγαρία), Monica Schmitz-Emans (Γερμανία), Sugawara Katsuya (Ιαπωνία), Tania Franco Carvalho (Βραζιλία), Steven P. Sondrup (Η. Π.Α.).

Έχει ήδη κυκλοφορήσει και ο Α' τόμος των Πρακτικών, που περιλαμβάνει τις ακόλουθες θεματικές ενότητες: *I. Η Συγκριτική Φιλολογία στο κατώφλι του 21ου αιώνα / Comparative Literature on the Threshold of the 21st century*, *II. Ιστορικές, θεωρητικές, αισθητικές διαδικασίες / Historical, Theoretical, Aesthetic Processes*. Εισαγωγή – Επιμέλεια: Ελένη Πολίτου-Μαρμαρινού, Σοφία Ντενίσση, Εκδόσεις Δόμος, Αθήνα 2000, 460 σελ.

Οι γλώσσες δημοσίευσης είναι τρεις: η ελληνική, η αγγλική και η γαλλική. Όλοι οι τόμοι των Πρακτικών περιλαμβάνουν ευρετήριο και περιλήψεις των ξενόγλωσσων δημοσιευμάτων στην ελληνική και των ελληνικών στην αγγλική ή γαλλική, καθώς και σύντομα βιογραφικά σημειώματα των συγγραφέων. Σε επίμετρο περιέχονται οι εναρκτήριες προσφωνήσεις του Κώστα Στεργιόπουλου, τότε Προέδρου της Ε.Ε.Τ.Σ.Γ. και της Κατερίνας Στενού, εκπροσώπου της Unesco, ενώ αναπαράγεται το αναλυτικό πρόγραμμα των εργασιών του Συνεδρίου.

Γιώργος Τόλιας,

Τα Νησολόγια: η μοναξιά και η συντροφιά των νησιών.

Επιλεγόμενα: Σπύρος Ι. Ασδραχάς,

Εκδ. Ολκός, Αθήνα, 2001, 192 σελ. 130 χάρτες.

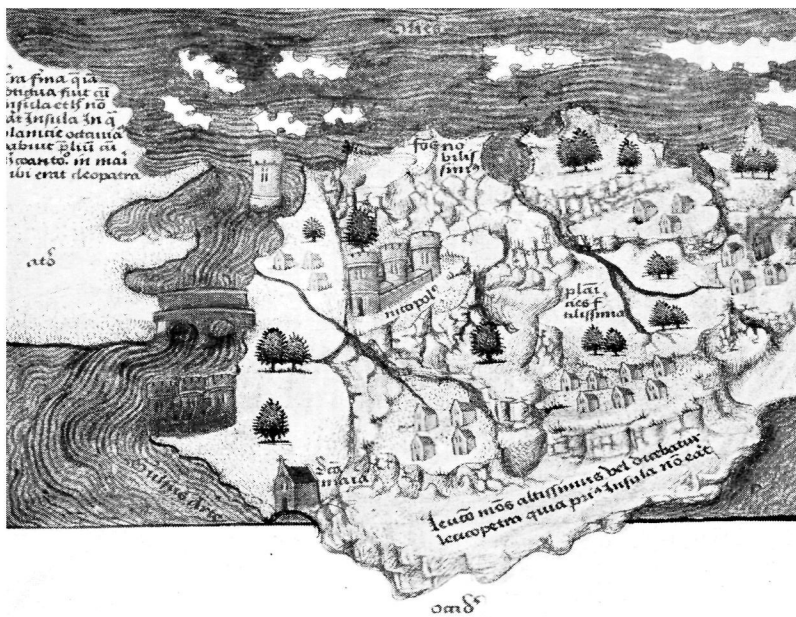
 τόμος είναι αφιερωμένος στις παλαιές συλλογές νησιωτικών χαρτών, τα νησολόγια, χειρόγραφα όσο και έντυπα. Τα έργα παρουσιάζονται και σχολιάζονται σε τρεις ενότητες, ανάλογα με τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά τους: τα λόγια, αρχαιοδοφικά νησολόγια, τα ναυτικά, και τα ενημερωτικά-επικαιρικά.

Τα νησολόγια αφηγούνται μια ξεχωριστή ιστορία. Μοιάζει να αδιαφορούν για τις ανανεώσεις και τις μεταλλάξεις της γνώσης και ακολουθούν τη δική τους πορεία: την αργή άνθηση ενός εκλεκτικού είδους, ξεχωριστού τόσο ως τέχνη εικαστική ή χαρτογραφική, όσο κι ως σύνθεση λογοτεχνική, ιστορική ή γεωγραφική.

Τα νησολόγια ριζώνουν στην αρχαιότητα, στα έπη του Ομήρου και του Βιργίλιου

και στη γεωγραφική φιλολογία που προέκυψε από αυτά. Αργότερα, στο αργό ξεκίνημα των νεότερων χρόνων, καθώς πυκνώνουν τα θαλασσινά ταξίδια και ξυπνά η περιέργεια, εκδηλώνεται πάλι μιá νέα νησιωτική εμμονή.

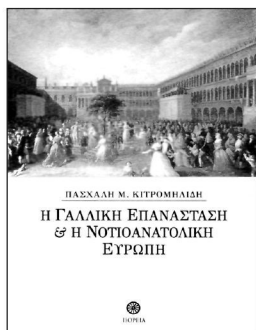
Πρώτα, όπως πρέπει, εμφανίζονται οι ορισμοί, τα ονόματα και οι θέσεις των νησιών, καταγραμμένα υπομονετικά από σχολαστικούς λογίους. Έπειτα οι πρώτες εφαρμογές, χάρτες και περιγραφές που φωτίζουν τους οικείους ελληνικούς νησιωτικούς μικρόκοσμους, μια τελική άσκηση επί χάρτου πριν ξεκινήσουν τα μεγάλα ταξίδια των ανακαλύψεων. Τέλος, η θεαματική έκρηξη του είδους, που θα προσαρμοσθεί στην ποικιλία των αναγκών της επικοινωνίας και της ενημέρωσης του 16ου και του 17ου αιώνα και θα θυμίζει πως τα νησιά ήταν και είναι, τα πρώτα πρόσωπα της ιστορίας.

Η έκδοση εικονογραφεί τον κεντρικό ρόλο που έπαιξαν τα νησιά κατά την Αναγέννηση. Περιγράφει την περιπέτεια της γνώσης στους θαλάσσιους τόπους των μύθων, της ιστορίας, των νέων ανακαλύψεων και, ταυτόχρονα, την άλλη περιπέτεια, την οικονομική και στρατηγική, στους σταθμούς αυτού του λιθοστρωτού νησιωτικού δρόμου, που οδηγούσε στις μεγάλες αγορές του μεσογειακού χώρου.

Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης,
Η Γαλλική Επανάσταση και η Νοτιοανατολική Ευρώπη
2η έκδοση, αναθεωρημένη και εμπλουτισμένη
Εκδ. Πορεία, Αθήνα 2000, 196 σελ.

Το βιβλίο εμφανίστηκε σε πρώτη έκδοση το 1990 από τις εκδόσεις Διάττων. Το 2000 εμφανίστηκε σε δεύτερη αναθεωρημένη και εμπλουτισμένη έκδοση. Πρόκειται για ένα ιστορικό ερμηνευτικό δοκίμιο το οποίο επιχειρεί να απογράψει τα στοιχεία που πα-

ρέχουν οι πηγές για τις απηχήσεις των γαλλικών επαναστατικών ιδεών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη κατά την περίοδο 1789-1821, με την οπτική να διευρύνεται μέχρι τις εξεγέρσεις στις ρουμανικές χώρες το 1848. Μετά τα προλογικά κείμενα της πρώτης και της δεύτερης έκδοσης που εκθέτουν τους στόχους και τους μεθοδολογικούς προσανατολισμούς του έργου, το κείμενο διαιρείται στα εξής τρία μέρη: I. Η σφυρηλάτηση της επαναστατικής νοστορπίας· II. Η φιλελεύθερη κριτική της Γαλλικής Επανάστασης· III. Ο Βαλκανικός ριζοσπαστισμός.

Το βιβλίο κοσμείται από δύο έγχρωμα τετρασέλιδα και αρκετές ασπρόμαυρες εικόνες που συμπληρώνουν με εικαστικά τεκμήρια το πρωτογενές υλικό που κωδικοποιείται στις σελίδες του.

Paschalis Kitromilidis,
Politicheski misliteli na novoto vreme,
Εκδ. Paradigma, Σόφια 2000, 167 σελ.

Στις σελίδες αυτού του βιβλίου γίνεται μια απόπειρα να σκιαγραφηθούν οι σημαντικότερες συμβολές στον διάλογο πολιτικού ουμανισμού και φιλελευθερισμού που διαμόρφωσε τη νεότερη πολιτική σκέψη. Στόχος της ανάλυσης είναι η αποκατάσταση της ιστορικότητας καθεμιάς από τις συμβολές αυτές, ώστε να γίνουν κατανοητές οι προθέσεις και οι επιδιώξεις, πολιτικές και ηθικές, των συγγραφέων που σχολιάζονται,

ως προς τη διατύπωση των πολιτικών τους επιχειρημάτων. Μόνο με την κατανόηση των προθέσεων μπορεί να γίνει αντιληπτός ο χαρακτήρας της συμβολικής έκφρασης που υιοθετούν οι στοχαστές για να επικοινωνήσουν με τον πολιτισμικό τους περίγυρο και να αποκρυσταλλωθούν το μήνυμά τους με τα δικά τους και όχι τα δικά μας συμφοραζόμενα, που συχνά μας παρασύρουν σε παρανοήσεις. Για τον λόγο αυτό της πολιτικής σκέψης επιλέχθηκε η βιογραφική μέθοδος. Για τους σκοπούς της κατανόησης της πολιτικής σκέψης η βιογραφική προσέγγιση προσφέρεται ως μέθοδος ένταξης των συγγραφέων και των έργων στο ιστορικό τους πλαίσιο, επιτρέποντας έτσι την αποκάλυψη των συγκεκριμένων πολιτικών συγκυριών που διαμόρφωσαν τις προθέσεις της επιχειρηματολογίας τους.

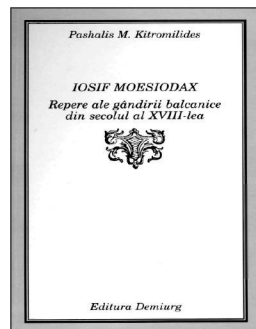
Με αυτή τη μέθοδο παρουσιάζονται η πνευματική φυσιογνωμία και οι πολιτικές ιδέες των Μακιαβέλλι, Χόμπς, Λώκ, Μοντεσκιέ, Ρουσσώ, Μπέρκ, Μπένθαμ, Μίλλ και Τοκ-βίλλ. Η έκθεση των ιδεών πλαισιώνεται από εκτενείς βιβλιογραφικές συναγωγές πηγών και βοηθημάτων που καθιστούν το βιβλίο εργαλείο για παραπέρα έρευνα και εμπάν-θυση. Το βιβλίο μεταφράστηκε στα βουλγαρικά βάσει της τέταρτης ελληνικής έκδοσης από τον ιστορικό Varban Todorov.

Pashalis M. Kitromilides,

Iosif Moesiodax. Regere ale gândinrii balcanice din secolul al XVIII-lea

Ed. Demiurg, Βουκουρέστι 2000, 299 σελ.

Στο βιβλίο αυτό αξιολογείται η περίπτωση του Μοισιόδακα ως επιτομή φαινομένων γενικότερης σκημασίας στη βαλκανική κοινωνία την εποχή του Διαφωτισμού. Η βιογραφία του παρουσιάζει τις σπουδές και τις περιπλανήσεις του, την εκπαιδευτική του δράση, τις έρευνες και τις συγγραφίες του προσπάθειες, τις διενέξεις και τους αγώνες του, την ακτινοβολία του και την τελική του κάμψη. Οι ερμηνείες του συγγραφέα επιχειρούν να τιθασεύσουν αυτό το πολύμορφο υλικό, εντάσσοντάς το στην προβληματική των κοινωνικών επιστημών. Έτσι φωτίζονται οι εθνολογικές και κοινωνιολογικές διαστάσεις της περίπτωσης του Μοισιόδακα, επισημαίνονται οι πολιτισμικές ζυμώσεις στη βαλκανική κοινωνία, οι μηχανισμοί κοινωνικού ελέγχου και οι επιπτώσεις των εξουσιαστικών σχέσεων στην πνευματική ζωή. Το βιβλίο εκδόθηκε στα ελληνικά το 1985 στη σειρά Νεοελληνική Προσωπογραφία του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τράπεζας. Εμφανίστηκε σε αναθεωρημένη αγγλική έκδοση το 1992 από το Princeton University Press. Η τρίτη του αυτή εμφάνιση σε ρουμανική μετάφραση της Lia Brad-Chisahof, με πρόλογο του ακαδημαϊκού Virgil Căndea, εκδόθηκε στο Βουκουρέστι το 2000.

Ματούλα Κουρουπού – Ευαγγελία Μπαλτά,

Ελληνορθόδοξες κοινότητες της Καππαδοκίας, Ι. Περιφέρεια Προκοπίου,

Πηγές στα Γενικά Αρχεία του Κράτους και στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών,

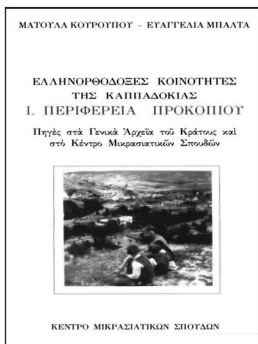
Έκδ. Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, Αθήνα 2001, 224 σελ.

●τόμος, ο πρώτος μιας σειράς που έχει προγραμματιστεί, παρουσιάζει τις πηγές του καζά Ουργκιούπ σε δυο αρχεία. Στον καζά του Ουργκιούπ, διοικητικά εξαρτώμενο από το βιλαέτι της Νίγδης, υπάγονταν τέσσερις ελληνορθόδοξες κοινότητες: το Προκόπι ή Ουργκιούπ, η Σινασός (σήμερα Μουσταφάπασα), η Τζαλέλα ή Τζεμίλ και τα Ποτάμια ή Ντερέκιοϊ ή Ορτάκιοϊ (σήμερα Ορτάκιοϊ). Η δημοσίευση του καταλόγου των

70 κωδίκων των ΓΑΚ και των 512 λυτών εγγράφων, των 53 χειρογράφων και των φακέλων της προφορικής ιστορίας του ΚΜΣ, που αφορούν στις ρωμικές αυτές κοινότητες, εντάσσεται στην προσπάθεια να καταγραφούν οι πηγές του μικρασιατικού ελληνισμού.

Οι γραπτές μαρτυρίες των Ρωμίων, των ελληνόφωνων της Σινασού και των τουρκόφωνων του Προκοπίου, Τζαλέλας και Ποταμίων του 19ου αιώνα και των πρώτων δεκαετιών του 20ού, πλαισιωμένες με την προφορική και γραπτή κατάθεση των Ανταλλά-

ξιμων προσφύγων μετά την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα, αποτελούν το τεκμηριωτικό υλικό του ιστορικού. Το υλικό αυτό δεν εξαντλεί την αποδεικτική αξία του στη συγγραφή της ιστορίας των συγκεκριμένων κοινοτήτων, αλλά προσφέρεται και για την αναζήτηση συνολικότερων φαινομένων της ιστορίας του "καιπαδοκικού ελληνισμού". Για παράδειγμα, η μετανάστευση στην Κωνσταντινούπολη, οι μορφές και οι μηχανισμοί της αλληλεγγύης της κοινότητας στη γενέτειρα και στην πρωτεύουσα, που συνίσταται στη δανειοδότηση, φιλανθρωπία, διαχείριση περιουσιών, όπως και όλες οι πρακτικές που διαιωνίζουν συμβιωτικές ισορροπίες μπορούν να μελετηθούν με βάση αυτήν την τεκμηρίωση. Οι πηγές που πα-

ρουσιάζονται στον κατάλογο προσφέρονται για τη μελέτη των φορέων εξουσίας και των κοινωνικών ρόλων που δημιουργούν, κατασκευάζοντας ιδεολογίες και πλάθοντας συνειδήσεις, όχι αναγκαστικά όμως ταυτόσημες ή της ίδιας κατηγορίας και ποιότητας στον ίδιο χρόνο. Για να χρησιμοποιήσουμε ένα παράδειγμα: οι κοινωνικοί στόχοι της παιδείας είναι λογικό να διαφέρουν στην ελληνόφωνη Σινασό και στο τουρκόφωνο Προκόπι. Και στις δυο όμως κοινότητες η εισαγωγή της ελληνικής παιδείας στα σχολεία τους, στα τέλη του 19ου αιώνα, αποσκοπεί, συνειδητά ή ασυνειδητά, στην ένταξη των ελληνορθόδοξων αυτών κοινοτήτων στην ευρύτερη ελληνική κοινότητα.

Τέλος η συνολική θεώρηση της γραπτής και προφορικής μαρτυρίας των πηγών που εναπόκεινται στην Ελλάδα -λείπει, προς το παρόν, η αντίστοιχη μαρτυρία της οθωμανικής πηγής-, συμπληρώνει κατά το δυνατόν την εικόνα των ελληνορθόδοξων κοινοτήτων. Στο προφορικό υλικό διαφαίνονται οι αντιπαλότητες και οι εντάσεις στο εσωτερικό των κοινοτήτων σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, κάτι που σπάνια ή δύσκολα ανιχνεύεται στον κώδικα και το έγγραφο. Δημιουργούνται έτσι νέα πεδία έρευνας αλλά αναγκαστικά και νέοι τρόποι προσέγγισης και ερμηνείας των πηγών. Και αναμφίβολα διευρύνεται το αναλυτικό πεδίο για τη μελέτη αυτών των τόπων, των χωρίς "ιστορία", αυτών που έμειναν έξω από το ιστοριογραφικό γέννησθαι.

Θράκη-Ιστορικές και Γεωγραφικές Προσεγγίσεις, "Επιστήμης Κοινωνία"

Ειδικές Μορφωτικές Εκδηλώσεις, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2000, 256 σελ.

Στον συλλογικό αυτό τόμο περιλαμβάνονται τα κείμενα ενός κύκλου ομιλιών, των καθιερωμένων πια Ειδικών Μορφωτικών Εκδηλώσεων του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, που οργανώθηκε τον Απρίλιο-Μάιο 1998 με θέμα "Θράκη- Ιστορικές και Γεωγραφικές Προσεγγίσεις". Περιλαμβάνονται εισηγήσεις ερευνητών των τριών ανθρωπιστικών Ινστιτούτων του ΕΙΕ και άλλων επιστημόνων που εργάστηκαν στο ερευνητικό και τεχνολογικό πρόγραμμα της Πολυτεχνικής Σχολής του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου και άλλους επιστημονικούς και δημοτικούς φορείς της περιοχής, με σκοπό τη δημιουργία ενός Θρακικού Ηλεκτρονικού Θησαυρού (ΘΗΘ). Ο μορφωτικός κύκλος ομιλιών στόχευε σε μια ιστορικο-πολιτισμική σκιαγράφηση και μια γεωγραφική περιδιάβαση του συγκεκριμένου χώρου, μέσα από την πλούσια βιβλιογραφία που ήδη υπάρχει, αλλά και μέσα από τις πρόσφατες έρευνες που διεξάγονται στον τομέα αυτό και φέρνουν στο φως νέες πηγές και νέα δεδομένα.

Ο τόμος ανοίγει με ένα Χρονολόγιο και την Παρουσίαση του Ερευνητικού και Τεχνολογικού προγράμματος: "Θρακικός Ηλεκτρονικός Θησαυρός" (Λουκία Δρούλια) (βλ. *Ενημερωτικό Δελτίο ΚΝΕ/ΕΙΕ*, αρ. 24, σ. 19-20). Ακολουθούν οι ομιλίες που καλύπτουν διαχρονικά τον χώρο, την προϊστορική περίοδο (Ιωάν. Ασλάνης, "Γεωμορφολο-

γία και Προϊστορική κατοίκηση στη Θράκη") και τους ιστορικούς χρόνους: την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα (Λουίζα Λουκοπούλου, "Έρευνα της αρχαιότητας στην Θράκη", Αντιγόνη Ζουρνατζή, "Η Θράκη και η αυτοκρατορία των Αχαιμενιδών Περσών: Απόψεις από την Ανατολή", Μαρία -Γαβριέλλα Παρισάκη, "Σύντομη ιστορική και αρχαιολογική επισκόπηση της Θράκης του Αιγαίου"), τον Μεσαίωνα (Τηλέμαχος Λουγγής, "Ιστορική Διαδρομή της Θράκης στα πλαίσια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας), την Οθωμανική περίοδο (Ευαγγελία Μπαλτά, "Η Θράκη στις οθωμανικές καταστιχώσεις, 15ος-16ος αι.", Γιώργος Τόλιας, "Χαρτογράφηση της Θράκης, 14ος-18ος αι. Βήματα και προβλήματα της πρώιμης περιφερειακής χαρτογραφίας", Ιόλη Βιγγοπούλου, "Τα Περιηγητικά κείμενα ως πηγές της Ιστορίας της Θράκης", Παρασκευάς Κονόρτας, "Από τα μιλλέτ στα έθνη: Διαμόρφωση συλλογικών ταυτοτήτων στη Θράκη, 19ος-αρχές 20ού αιώνα") και τους νεότερους χρόνους (Μιχάλης Κκολάκης, "Το γεράκι και ο σκαντζόχοιρος: Η διοικητική ονοματοθεσία της ελληνικής Θράκης που πραγματοποιείται το θέμα των μετονομασιών των τοπωνυμίων της Θράκης το 1921").

Τέλος, τον κύκλο των ομιλιών συμπληρώνουν "Η παρουσίαση των φυσικών οικοσυστημάτων της Θράκης", "Η χλωρίδα και η πανίδα" (Χρήστος Πάντοσγλου) που αναδεικνύει την σημερινή μοναδική γεωμορφολογία του θρακικού χώρου και "Ο Έβρος: Ιστορία, Μνήμη" και "Γεγονότα τραγούδια" (Μιράντα Τερζοπούλου) όπου αναπτύσσεται ο τρόπος με τον οποίο τα θρακιώτικα δημοτικά τραγούδια βοηθούν τον ερευνητή να παρακολουθήσει το πώς βιώνεται η ιστορία ενός τόπου, πώς αναπλάθεται το παρελθόν και πώς αυτό χρησιμοποιείται στο παρόν.

